

Eräitä eri syistä mieleeni jääneitä toimituksia

Jatkoa Kalevi Raussin *Maankäytön* 3/2014 painetussa versiossa sivuilla 36–38 julkaistuun artikkeliin.

Toimitusinsinöörinä toimiessani tehtäväkseni tuli myös sellaisia toimituksia, jotka tavalla tai toisella poikkisivat tavanomaisista. Joitakin sellaisia olivat tässä seuraavassa kerrotut.

JAKOKUNNAN YHTEISTEN SAARTEN SELVITTELY

Kangasniemen kirkolta johtaa etelään Hokanniemen kylään valtion paikallistie. Kylää ympäröi kolmelta sivulta Puulavesi lukemattomine saarineen, joista varsin monen omistus oli epäselvä koska niitä ei ollut isojaon eikä muidenkaan maanmittaustoimitusten kartoilla. Niinpä jakokunta avustuksellani järjestäytyi ja valitsi toimitsijamiehet hoitamaan jakokunnan asioita. Toimitsijamiehet hakivat vireille selvittelytoimituksen, jonka tarkoituksena oli selvittää näiden isännättömien saarten omistus eli lähinnä se mitkä niistä kuuluisivat jakokunnalle sen yhteisinä alueina. Toimitus tuli minun tehtäväkseni.

Koko kylä muodosti yhden jakokunnan ja koska Kangasniemellä kylien väliset vesirajat oli aikanaan käyty, ei jakokunnan vesialueissa ollut mitään epäselvää. Saarten selvittäminen aiheutti runsaasti arkistotutkimuksia sekä maastokatselmuksia, koska osa saarista oli niin korkeita, että ne olivat olleet saarina jo isojaon aikana. Osa saarista oli syntynyt vuonna 1842 Puulaveden laskun seurauksena, mutta jääneet pois vesijättöjen jaon kartalta. Sellaisiakin saaria oli, joiden korkeampaa keskiosaa ei ollut missään toimituksessa käsitelty, mutta siitä huolimatta saaren ympärille muodostunut vesijättö oli jaettu jollekin tilalle.

Vähää ennen selvittelytoimituksen loppukokousta minulle soitti Helsingistä eräs myöhemmin paljon julkisuutta saanut henkilö, joka oli ostanut Puulavedeltä Hokanniemen jakokunnan vesialueella olevan pienen saaren vesijättöt. Niitä oli kuitenkin niin vähän, ettei niille saanut rakennuslupaa. Tästä syystä hän halusi itselleen myös saaren kallioisen keskiosan. Sanoin, että hän voisi tulla loppukokoukseen keskustelemaan toimitsijamiesten kanssa asiasta. Kun kokous oli sopivassa vaiheessa, keskeytin varsinaisten asioiden käsittelyn ja annoin puheenvuoron tälle vieraallemme. Hän esitti lyhyesti asiansa ja teki ostotarjouksen jakokunnalle kuuluneesta saaren keskiosasta. Toimitsijamiehet pitivät keskenään oman lyhyen kokouksensa ja hyväksyivät ostotarjouksen. Näin he saivat rahat selvittelytoimituksesta jakokunnalle aiheutuviin kuluihin. Välittömästi tämän jälkeen jatkoin toimituskokousta ja lopetin toi-

mituksen. Kukaan ei valittanut toimituksesta ja kauppa tehtiin sen jälkeen kun toimitus oli merkitty maarekisteriin. Myöhemmin saari lohkottiin omaksi tilakseen ja ostaja rakennutti sinne kesämökkinsä tarvittavine lisärakennuksineen.

ISOHKO HALKOMINEN

Kangasniemen kunnan Hokanniemen kylässä oli naimattomana ja lapsettomana kuolleen miehen aikaisemmin omistama yli 250 hehtaarin suuruinen tila, joka perinnönjaossa oli jaettu määräosuuksin miehen sisaruksille ja aikaisemmin kuolleiden sisarusten lapsille. Tila oli nyt jaettava kymmeneen omistusosuuksiltaan eri suureen osaan.

Tilan kotipalsta rajoittui reilusti yli kilometrin pituudelta Hokanniemen paikallistiehen siten että levein tilan eteläosa oli paikallistien molemmin puolin. Toinen metsäpalsta oli isossa Puulaveden saarella ja lisäksi tilaan kuului pari pienempää saaripalstaa. Tilalla oli rantaa muistaakseni yli 3 kilometriä, josta entinen omistaja ei ollut myynyt ainuttakaan rantatonttia. Kotipalstalla kasvoi täystiheä vuosikymmeniin hakkaamaton erittäin järeä tukkimetsä ja varsinkin paikallistieltä tilan talouskeskukseen johtavan tien molemmin puolin puustoa katsellessa tuntui siltä kuin olisi ollut isossa holvikirkossa. Kerrottiin että kun metsäyhtiön edustaja oli houkutellut omistajaa metsänsä myyntiin, oli mies todennut, että hän ei nyt tarvitse risuja polttopuiksi. Risuilla hän tarkoitti puiden oksia ja latvoja. Kovasti kivistä peltoa tilalla oli varsin vähän.

Saarten jyvityksen ja muun arvioinnin ratkaisin siten, että katselmuksessa uskottujen miesten kanssa arvioimme, mihin voisi rakentaa kesämökin ilman rantakaavaa ottaen huomioon siitä annetut rajoitukset. Toimituskartalle tällaiset rakennuskelpoiset rantatontit merkittiin omiksi karttakuvioikseen ja tällainen erikoisarvo otettiin mukaan näiden kuvioiden jyvälukuihin. Rantatonttiarvoisista alueista tuli ikään kuin oma tiluslajinsa, josta jokaisen osakkaan tuli saada tilaosuutensa mukainen osa. Tämä tietysti vaikeutti jakoehdotuksen suunnittelua, jonka mukaan jokainen osakas sai paikallistiehen rajoittuvan palstan mantereelta ja toisen palstan jostakin saaresta.

Kun esittelin jakoehdotuksen Kangasniemen kunnantoimistolla, olin ottanut kartasta riittävän monta kopiota, jotta kaikki näkivät heille tulevat palstat samanaikaisesti. Seurasi pitkä hiljaisuus kun

osakkaat sulattelivat näkemäänsä ja kuulemaansa. Kun kukaan ei sanonut mitään, piti minun alkaa kysellä mielipiteitä. Lopulta sain yhden isoimmista osakkaista puhumaan. Hän totesi että koska tämä ehdotus on asiantuntijan tekemä, ei hänellä ole siihen mitään huomautettavaa. Tämän jälkeen kaikki muutkin hyväksyivät jakehdotuksen.

Jakorajojen käynnin jälkeen seurasi metsän yksinpuin lukeminen, jonka suoritti työryhmäni asian hyvin osaava kartoittaja. Suurimmat puut olivat hankalia, sillä mitkään kaulaimet eivät riittäneet niiden paksuuden mittaamiseen. Vaikka jonkin ylimääräisen sentin saattoikin vielä arvioida, vaikeus oli taas siinä. etteivät kuutiointitaulukot riittäneet niin paksuille puille ja taas piti hieman arvioida. Loppujen lopuksi oli pitkälti yli 20 sellaista puuta, joiden kuutiosisältöä en uskaltanut edes arvioida. Näiden puiden arvoksi sovittiin kiinteä hinta, joka oli näiden runkojen käsittelyvaikeuksista johtuen paljonkin kuutiomääräistä arvoa alempi. Osa osakkaista pyysi ja sai jäljennökset lukulistoista, mutta ainuttakaan moitetta mahdollisista lukuvirheistä emme saaneet. Metsätilin käsittelyssä eräs osakkaista ihmetteli sitä, että miten on mahdollista se, että hän joutuu maksamaan metsätiliä enemmän kuin minkä arvoiseksi hänen koko osuutensa oli perinnönjaossa arvioitu.

Tilan talouskeskus jäi pääosiltaan suurimmalle osakkaalle. Huonokuntoisten rakennusten jako tapahtui osakkaiden sopimuksella siten, että ne myytiin keskinäisellä huutokaupalla. Ennen huutokaupan aloittamista sovittiin siitä, että ostajan tuli purkaa rakennus ja kuljettaa se pois toiselle osakkaalle tulleelta maalta. Näin toimitus saatiin loppuun eikä kukaan siitä valittanut. Vajaan vuoden sisällä toimituksen lopettamisesta Hokanniemen paikallistien vieressä oli varsin suuri hakkuuaukko, koska useat osakkaat olivat myyneet jaossa saamansa palstan kaiken puuston.

JAKOPERUSTE VESIJÄTÖN JAOSSA

Mikkelin maalaiskunnan Liukkolan kylän talon nro 8 yhteisen, Puulaveden laskussa syntyneen vesijätön jako tuli vireille loka-kuussa 1972, lopetin toimituksen joulukuussa 1974 ja lähetin sen tarkastukseen helmikuussa 1975. Toimituksesta ei valitettu maa-alueeseen, mutta lääninmaanmittausinsinööri **Erkki Uotila** ei hyväksynyt toimituksessa laatimaani osakasluetteloa, jonka perusteella vesijätöjen lunastuskorvaukset oli jaettu. Toimitus palautettiin uuteen käsittelyyn toukokuussa 1975. Palautus johtui siitä, että toimitusmiehet olivat ottaneet noin 130 vuotta kuivana olleen vesijätön osakkaiksi vain ne järven laskun jälkeen muodostuneet tilat, joilla oli osuus talon 8 yhteisiin maa-alueisiin. Tämä johtui siitä, että kylässä oli tehty ja rekisteröity useita sellaisia lohkomisia, joissa lohkotila sai osuuden yhteisiin vesialueisiin mutta ei saanut osuutta yhteisiin maa-alueisiin, ja useissa toimituksissa asia oli sanottu jopa niin, että ei osuutta yhteisiin vesijätöihin. Kaiken lisäksi talon 8 kohdalla olevat vesijätöt oli vuonna 1845 luettu talon tiluksiin, mutta myöhemmissä toimituksissa ne oli jätetty jakamatta. Uotila halusi tällaisten vesijätöjen jakoperusteeksi osuudet yhteisiin vesialueisiin.

Mietin asiaa jonkin aikaa ja päätin kieltäytyä toimituksen uudesta käsittelystä, koska kaikki asianosaiset pitivät vesijättöä maa-

alueena ja olivat hyväksyneet toimituksen. Palautin toimituksen maanmittauskonttoriin, jossa se jäi noin 1,5 vuodeksi lepäämään. Aivan vuoden 1977 lopulla toimitus palautettiin uudelleen uuteen käsittelyyn. Kun lähes välittömästi siitä toistamiseen kieltäydin, maanmittauskonttori pyysi Maanmittaushallitukselta lupaa saada alistaa toimitus maa-alueuden tutkittavaksi. Alistuslupa annettiin 12.12.1977 eli yli 3 vuotta toimituksen lopettamisen jälkeen. Itä-Suomen maa-alueeseen käsitteli asian 1.3.1979. Istunnossa mukana olleet vesijätön osakkaat totesivat, että heidän käsityksensä mukaan toimitusmiehet ovat vesijätön osakasluetteloa laatiessaan tehneet oikeat päätökset ja pysyivät, että maa-alueeseen vahvistaisi toimituksen sitä miltään osin muuttamatta. Maa-alueeseen varsin hyvin kirjoitetuin perusteluin vahvisti toimituksen. Sain toimituksen asiakirjat maa-alueesta 25.3.1980 ja lähetin ne 28.3.1980 maanmittauskonttoriin rekisteröitäviksi ja sen jälkeen toimitus myös rekisteröitiin..

TANSSILAVA YKSITYISTIEN OSAKKAANA

Kangasniemen urheiluseuran omistamalle tanssilavalle johtavan yksityistien kunnossapidon osittelua varten oli haettu yksityistietoimitusta. Tietä käyttivät myös sen varressa olevat asuintalot sekä peltojen ja metsämaiden omistajat. Mikä on kesäisin erittäin suositusta, vilkkaassa käytössä olevasta tanssilavasta tielle aiheutuva kuormitus verrattuna esimerkiksi omakotitalosta aiheutuvaan kuormitukseen. Siinäpä oli toimitusmiehillä pulma, koska myytyjen tanssilippujen määrä kertoi ainoastaan tuloa tuottaneen tien käytön edes jollakin tavalla. Sen lisäksi tiellä kulki lukematon määrä sellaisia autoja, joiden kyydissä olivat kävivät vain katsomassa, mutta eivät tulleet tanssilavan käyttötaloihin. Toimitusmiehillä oli tavanomaisuudesta poikkeava arviointitehtävä, joka ilmeisesti kuitenkin onnistui, koska kukaan ei toimituksesta valittanut.

LOHKOMISKOKOUS KYNTTILÖIDEN VALOSSA

Kangasniemen kunnan Istrualan kylästä oli ostettu tasan 0,5 hehtaarin huvilatontti suurehkon metsäpalstan länsireunasta. Sanotun palstan itäreunalle johti tie, mutta sieltä huvilatontille oli matkaa pitkästi yli puoli kilometriä eikä tällä välillä ollut edes jalkapolkuja. Niinpä tontille kuljettiin vesitse yli kilometrin päässä olevasta veneerannasta ja sieltä myös minut haettiin toimituspaikalle. Tontti rajoittui pitkään piirirajaan, jonka rannanpuoleisesta päästä ei löytynyt rajapyykkiä, joten raja oli ensin käytävä ja siihen kului paljon aikaa. Sen jälkeen päästiin tonttia mittaamaan ja määrittelemään sen lohkomisrajojen paikkoja, koska siitä piti tulla kauppa kirjassa sovittu suuruinen.

Kun tontin rajat ja sille rakenteilla ollut kesämökki oli saatu kartoitettua, piti ryhtyä etsimään tontille rakennettavan rasettien paikkaa maastossa. Sopivan tieuran etsintäänkin umpimetsässä kului sen verran aikaa, että hämärä alkoi haitata mutkittelevan tielinjan kulmien bussolimittausta. Valoa saatiin tupakan sytyttimillä kun taskulamppuja ei kukaan ollut arvannut varata. Tienpaikkakin saatiin mitattua, mutta sitten oli vielä kirjoitettava toimituksen pöytäkirja. Rakennukseen oli juuri saatu vesikatko ja seinät valmiiksi, lattiana oli irtolautoja ja jonkinlainen pöytäkin oli kirjoituskonetta

varten, mutta ainoana valolähteenä olivat kynttilät, joita sentään oli 2 tai 3. Kyllä siinä pöytäkirjakin valmistui, mutta kun toimitus päättyi, oli ulkona jo säkkipimeä ilta. Venematka autolle onnistui tähtien valossa. Pienen huvilatontin lohkomisessa oli työtä paljon enemmän kuin ennalta olin osannut arvioida.

POLIISIT TOIMITUSMIESTEN TURVANA

Lohkominen litissä. Keväällä 1960 Salmisen auskultanttina sain tehtäväkseni yhden lohkomisen litin kunnan Vuolenkosken kylässä. Myllykosken Paperitehdas oli ostanut heti sodan jälkeen 2 hehtaarin suuruisen rantatontin Kymijoen rannasta rakentaakseen sille voimalaitoksen. Koska voimalaitokselle löytyi parempi paikka pari kilometriä ylempää, jonne se myös rakennettiin, oli ensin ostettu tontti jäänyt tarpeettomana myös lohkomatta. Sen jälkeen määräalan emätila oli vaihtanut omistajaa, ja nyt Myllykosken Paperitehdas halusi määräalansa tilaksi omiin nimiinsä.

Kun emätilan omistaja oli saanut ilmoitukseni lohkomisesta, hän oli juovuspäissään kylällä uhkaillut, että "tulokoot vaan, mutta tuokoot arkun tullessaan". En muista miten tieto asiasta tuli minulle, mutta kutsuin toimituksen toiseksi todistajaksi juuri eläkkeelle jääneen entisen kyläpoliisin ja toisena todistajana oli Vuolenkosken kylässä asuva uskottu mies. Todistajat tiesivät uhkailuista toimitukseen tullessaan. Toimituskokouksessa tilan omistaja väitti, että tilaa ostaessaan hän ei tiennyt mitään määräalasta. Myöskään hänen kauppa kirjassaan ei ollut selvää mainintaa siitä, että tilasta on aiemmin myyty määräala Myllykosken Paperitehtaalle. Kysymysten ja eräiden asiakirjamerkintöjen perusteella päädyimme todistajien kanssa kuitenkin siihen, että tilaa ostaessaan nykyisen omistajan on täytynyt olla tietoinen tilasta myydystä määräalasta, ja niin päätimme suorittaa lohkomisen. Keskeytin toimituskokouksen maastotöiden ajaksi.

Tilan omistaja ei tietenkään avustanut maastotöissä. Määräala oli lähes kokonaan peltoa ja isäntä teki maastotöiden ajan traktorilla toukotöitään tällä lohkovatavalla määräalalla. Hän ei edes tullut toimituksen loppukäsittelyyn eikä myöskään valittanut siitä maa- oikeuteen. Näin tämä etukäteen ja vielä toimituspaikallakin ylimääräisiä sydänlyöntejä aiheuttanut toimitus saatiin onnelliseen loppuun. En tiedä mitä Myllykosken Paperitehdas tällä toiminnalleen tarpeettomalla palstalla myöhemmin teki.

Halkominen Ristiinassa. Matti Karvinen oli aloittanut tämän, fyysisesti vain 3 viikkoa kestäneen avioliiton jälkeisen avioeron seurauksena vireille tulleen halkomisen pienehköllä maatilalla. Tilan kaikki pellot ja noin puolet metsämaasta olivat kotipalstalla. Tilaan kuului lisäksi erillinen pieni metsäpalsta. Kotipalstan keskellä oli talouskeskus rakennuksineen, mutta pääosa rakennuksista oli eri rekisteriyksikköä olevan, samaan viljelmään kuuluvan toisen tilan alueella, jonka omisti edelleen perikunta, jonka osakas mies oli. Tämä tila oli unohtunut kauan sitten laaditusta perinnönjakokirjasta, joten halkomisosakkailla ei ollut lainhuutoja tähän viljelmän osaan. Halkominen ei siis koskenut viljelmän rakennuksia tontteineen. Toimitus siirrettiin 1972 minun jatkettavaksi, koska Karvinen oli siirtynyt maanmittausinsinööriksi Savonlinnan maanmittaustoimistoon.

Kun ilmoitin jatkokokouksesta asianosaisille, halkomista hake- nut "Anna" soitti ja kertoi entisen miehensä Antin uhanneen häntä, jos hän tulee tilalle. Sovin hänen sekä uskottujen miesten kanssa siitä, että hyvissä ajoin ennen kokouksen alkua kokoonnumme matkan varrella asuvan uskottun miehen luo pohtimaan tilannetta. Lyhyen neuvottelun jälkeen soitin Ristiinan nimismiehelle ja kerroin asian. Hän lupasi lähettää heti kaksi poliisia tarkistamaan tilanteen ja kehotti meitä odottamaan. Ajoimme poliisiauton perässä toimitus- paikalle, jossa isäntä oli korjaamassa navetan ullakon lattiaa. Isäntä tuli päästämään meidät asuntonsa tupaan, jossa mahdollisimman rauhallisesti ja perusteellisesti selostin hänelle toimituksen jatko- toimet. Kun kaikki sujui rauhallisesti, poliisit poistuivat paikalta.

Tilasta oli 1:4 000-mittakaavainen kartta, jonka käyttökelpoisuus piti kuitenkin maastossa tarkistaa ja piirirajat selvittää. Jyvityksen ajankohtaa päättäessäni en huomannut, että se sattui hirvenmet- sästyksen ajalle. Kun kävelimme uskottujen miesten kanssa metsä- palstalla, mieleeni tuli isännän uhkaus, mutta sehän oli koskenut vain hänen entistä vaimoaan ei toimitusmiehiä. Toimitusmiesten sympatiat olivat kyllä puolet perintötilastaan menettävän miehen puolella, sillä vaimo oli jo lyhyen avioliiton aikana kehumut kylällä naineensa Antin vain hänen tilansa johdosta. Sympatiat vaikuttivat jyvitykseen ehkä aavistuksen verran niin, että erillinen metsäpalsta riitti "Annan" osuudeksi metsämaista. Lisäksi hän sai kotipalstalta osuutensa pelloista. Toimitus sujuikin rauhallisesti loppuun asti eikä kumpikaan siitä valittanut maa- oikeuteen.

Kun toimitus oli laillistunut, "Anna" soitti ja kysyi, että saako hän nyt kaivaa rajaojan pellolle. Kuivatuksen puolesta peltoa ei tarvinnut ojitaa, koska se oli kahteen suuntaan viettävää. Kyllähän omalle maalleen sai ojan kaivaa, mutta sanoin että se on kaivettava koko leveydeltään omalle puolelle rajalinjaa ja myös kaivettavat maat on sijoitettava omalle puolelle. Se olikin viimeinen keskusteluni "Annan" kanssa. Antin kanssa tapasin myöhemminkin rasitetoi- mituksessa, sillä sekin toimitus kohdistui hänen tilaansa eikä silloinkaan asian käsittelyssä ollut ongelmia.

Kun "Anna" oli kaivinkonemiehen kanssa ojaa tekemässä, Antti ampui entisen vaimonsa. Antti sai taposta vain 2 vuoden tuomion ja siitäkin hän joutui istumaan vankilassa hyvin lyhyen ajan. Ennen ehdonalaiseen pääsyään hänen tuomionsa muutettiin yövankeu- deksi, päivät hän hoiti lehmiään ja muutenkin tilaansa ja kävi vain yöt nukkumassa vankilassa. Toimitusmiehet eivät siis olleet ainoat häntä kohtaan sympatiaa tunteneet viranomaiset.